basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENḒA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI ḼA U THOMA (P1)

LARA 2025

TSUMBANḒILA YA U MAKA

MARAGA: 80

Tsumbanḑila iyi ya u maka i na masiaṱari a 7.

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONḒIVHO

MBUDZISO 1

TSHIBVELEDZWA TSHA A

1.1 Ndi tshikolo tsha Denga.√ (1)

1.2 - U ya bungani vha sa fhedzi. √
- Vhana vho vha vha tshi khou shela na u ṱanza. √
- Mugidimo wa u ya bungani nga luvhilo lwa nḓadzi.√ (2)
(Phindulo mbili fhedzi)

1.3 Ndi musi tshivhalo tsha vhane vha khou vhaisala tshi tshi vho engedzea. Goloi dzo vha dzi si tsha lingana vhalwadze.√√ (2)

1.4 Ndi masimba na maḽegere zwe vhana vha ḽa./ Mulimo.√√ (2)

1.5 Ndi u vhidza ambulentse ya isa vhana vhuongeloni. √√ (2)

1.6 Vhuṱanzi ha ṱhoḓisiso yo itwaho. √√ (2)

1.7 Ho vha ho vuwa khakhathi. √√ (2)

1.8 Ho vha na tshiṱereke na u laṱekanywa ha zwiḽiwa. √√ (2)

1.9 - Zwi ṱoḓa u farisana ha vhabebi na vhadededzi u vhudza vhana zwine vha tea u renga zwiphazani na zwine vha sa tee u renga. √
- Zwi ṱoḓa uri zwiḽiwa zwi ṱoliwe. √ [Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho] (2)

1.10 C/hu songo tsha rengiswa zwiḽiwa zwikoloni na tsini na zwikolo. √ (1)

1.11 Ndi u tsireledza lushaka nga murahu ha musi ho vha na vhana vho lovhaho.√√ (2)

1.12 - Vha nga eletshedzwa u tevhedza mulayo u kwamaho zwa mabindu.√
- Vha vhe na vhusedzi kha zwine vha rengisa.√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

1.13 - Ndo vha ndi tshi nga thoma ḽinwe bindu ḽi si ḽa zwiḽiwa.√
- Ndo vha ndi tshi ḓo redzhisiṱara bindu ḽanga.√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

TSHIBVELEDZWA TSHA B

1.14 U khou lidza kaṱara na u sea.√√ (2)

1.15 Kha vhaswa na vhathu vha no takalela muzika. √√ (2)

1.16 Zwi na mbuelo ngauri kha vhaṅwe ndi buḓo/mushumo. √
Zwi a mvumvusa, zwa ḓisa mutakalo.√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

TSHIBVELEDZWA TSHA C

KHOTHESHENI		MBUNO	
1	'Mugudi a songo itaho khumbelo ya u ṱanganedzwa nga tshifhinga u ya vha na ndado ya u sa ḓivha zwine a fanela u ita musi o no wana mvelele dzawe.'	1	Hu ya vha na u ḓaḓa kha mugudi a songo itaho khumbelo ya u ṱanganedzwa nga tshifhinga. √
2	'U sa ita khumbelo ya u ṱanganedzwa nga tshifhinga zwi nga u rambela mavemu vhane vha nga u fhura tshelede, vha u fhulufhedzisa vhudzulo na u ṱanganedziwa kha dziyunivesithi.'	2	Hu ya vha na vhufhura ha u badeliswa dzitshelede dza zwithu zwi siho.√
3	'Sa mugudiswa ni nga ḓiwana ni tshi khou fhedza tshifhinga tshilapfu no dzula hayani hu si na hune na ḓo ṱanganedzwa hone.'	3	Mugudi u ya fhedza tshifhinga tshilapfu o dzula hayani a sa ṱanganedzwi.√
4	'Mbilu na yone i vha i tshi khou vhavha nga u kolelwa nga avho vho no ṱanganedzwaho.'	4	Mugudi u ya vhaisala nga u kolelwa nga vho no ṱanganedzwaho.√
5	'U sa ṱanganedzwa musi wo phasa gireidi ya 12 zwi vhangela matshudeni mutsiko wa muhumbulo.'	5	Mugudi a sa ṱanganedzwa u ya farwa nga mutsiko wa muhumbulo.√
6	'Miḽoro yoṱhe ye mugudiswa a vha e nayo ha tsha i swikelela.'	6	Mugudi u ya balelwa u swikelela zwe a vha o ḓivhetshela.√
7	'Khonani dza tsini dzi ya u shavha arali u sa dzheni tshikolo.'	7	U sa dzheni tshikolo khonani dzi ya u ṱanutshela.√

Nḓila ya u maka manweledzo/samari
Kha vha avhele maraga nga nḓila i tevhelaho:

- Kuavhelwe kwa maraga
  - Maraga dza 7 kha mbuno dza 7 (maraga 1 kha mbuno nthihi.)
  - Maraga 3 dza luambo.
  - Ṱhanganyelo ya maraga: 10

- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa a songo tou kopolola zwo ralo:
  - Mbuno 1–3 hu si na vhukhakhi: maraga 1
  - Mbuno 4–5 hu si na vhukhakhi: maraga 2
  - Mbuno 6–7 hu si na vhukhakhi: maraga 3

- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa o tou kopolola zwo ralo:
  - Khothesheni dza 6–7: a hu na maraga dza luambo.
  - Khothesheni dza 1–5: maraga 1 ya luambo.

PFESESANI:

- Tshivhalo tsha maipfi
  - Vhaṱoli/Vhamaki vha tea u sedzulusa tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho.
  - Vha songo ṱusa maraga arali mugudi/mulingiwa a songo sumbedza/ṅwala tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho naho hu na vhukhakhi kha tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho. Arali tshivhalo tsha maipfi tsho pfukiswa, kha vha vhale u swika kha mutala wo teaho wa u fhedzisa, vha si tsha ḓidina nga u maka itsho tshipiḓa tsho salaho tsha manweledzo/samari.

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: ZWIVHUMBEO NA MILAYO YA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3: KHUNGEDZELO

TSHIBVELEDZWA TSHA D

3.1 Tshilidzi tshikolo tsho khetheaho. / Ri vho makone kha luambo lwa zwanḓa.√ (1)

3.2 Kha vha fumi vha u thoma u swika.√ U kunga.√ (2)

3.3 Nga nomboro dza luṱingo √ na imeiḽi. √
(0724442100 na tshilidzi12@gmail.com). (2)

3.4 Vhathu vhoṱhe vhane vha vha na lutamo lwa u guda luambo lwa zwanḓa ngauri vha kona u ambedzana na muthu muṅwe na muṅwe.√√ (2)

3.5 B/vhathu vhoṱhe. √ (1)

3.6
- U sumbedza uri na vhone ndi vhathu sa muṅwe na muṅwe.√
- Vha tea u dzhielwa nṱha kha zwiimiswa zwoṱhe zwa muvhuso na mahayani. √
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

[10]

MBUDZISO 4: KHATHUNI

TSHIBVELEDZWA TSHA E

4.1 Mushumo muswa/Zwiḽiwa.√ (1)

4.2 Vha nḓuni/vha mushumoni. Ri khou vhona tshixwatudzi na ṱafula.√√ (2)

4.3 Ndi u duba ha vhutsi kha fureme 2.√√ (2)

4.4 C/u vha na lutamo lwa zwiḽiwa.√ (1)

4.5 U awela/u ḓigeḓa/u furesa/u takala.√√
(Thikhedzo i pfalaho.) (2)

4.6 Zwi a bvelela. Vhutshiloni hu na vhathu vhane vha takalela mvelaphanḓa dza vhaṅwe. √√
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

[10]

MBUDZISO 5: PHUROSA

5.1 TSHIBVELEDZWA TSHA F

5.1.1 Miṱani. √ (1)

5.1.2 -Vho Murivha. Vho Murivha vho nelwa nga mvula. √
-Khirisimusi. Khirisimusi ya maholа ndo i ḽela Ngudza.√ (2)

5.1.3 Zwavhuḓi.√ O renga zwienda zwavhuḓi. √ (2)

5.1.4 Nṋe ndi ḓo wana founu ya u ḓura.√√ (2)

5.1.5 Malindi u funwa nga Nthumeni.√√ (2)

5.1.6 tshifhiwa.√ Khotsi anga vho mpha tshifhiwa tsha khirisimusi.√ (2)

5.1.7 B/U takala.√ (1)

5.1.8 Khirisimusi iyo ndi ḓo i hangwa. √√ (2)

5.2 TSHIBVELEDZWA TSHA G

5.2.1 Ḽibulafhethu. √√ (2)

5.2.2 bebwa.√ Masindi o bebwa nga Vho Muofhe.√ (2)

5.2.3 Uri.√ Ndi a vhala uri ndi phase. √ (2)
[20]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 40
MARAGAGUṬE: 80